

Briuselis, 2018 12 19
COM(2018) 816 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**2014–2020 m. Europos struktūriniai ir investicijų fondai
2014–2017 m. laikotarpio metinių programos įgyvendinimo ataskaitų
suvestinė ataskaita (2018 m.)**

2014–2020 m. Europos struktūriniai ir investicijų fondai
2014–2017 m. laikotarpio metinių programų įgyvendinimo ataskaitų
suvestinė ataskaita (2018 m.)

1. ĮVADAS

Europos struktūrinių ir investicijų fondų (toliau – ESI fondų) tikslas yra skatinti tvarią socialinę ir ekonominę konvergenciją, didinti atsparumą ir teritorinę sanglaudą. ESI fondai yra didžiausias ES paramos pagrindinėms sritims, kurioms reikia investicijų pagal J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos politikos prioritetus, šaltinis.

Šiomis investicijomis remiamas darbo vietų kūrimas ir ekonomikos augimas, investicijos į bendrąją skaitmeninę rinką bei energetikos sąjungą ir stiprinama bendroji rinka bei ekonomikos valdymas, taigi, šios investicijos atitinka realiosios ekonomikos poreikius ir jomis remiami struktūriniai pokyčiai bei reformos, nustatyti vykstant Europos semestro procesui.

Šioje ataskaitoje pateikiama trečioji metinė daugiau kaip 530 pasidalijamojo valdymo (nacionalinių ir regioninių) programų įgyvendinimo apžvalga, pagrįsta 2018 m. viduryje gautomis metinėmis programų ataskaitomis¹. Tiksliau, šioje ataskaitoje pateikiama apibendrinta informacija apie veiklos, vykdytos 2014–2017 m., rezultatus².

2017 m. atlikus 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos laikotarpio vidurio peržiūrą ir BVP techninį patikslinimą, ES tenkanti ESI fondų biudžeto dalis buvo padidinta 6 mlrd. EUR ir iš viso siekia 460 mlrd. EUR. Kartu atitinkamai padidinus bendro finansavimo nacionalinę dalį, bendra planuojama investicijų suma padidėjo 9 mlrd. EUR ir iš viso siekia 647 mlrd. EUR.

Iki 2017 m. pabaigos visoje Europoje buvo atrinkta daugiau kaip 1,7 mln. projektų, kurių bendra investicijų suma sudarė 338 mlrd. EUR, arba 53 proc. visos suplanuotos sumos. Vien 2017 m. atrinktų projektų vertė buvo 158 mlrd. EUR ir tai yra didžiausias iki šiol metinis sumos padidėjimas. Iš to aiškiai matyti, kad valstybės narės investicijų planus paverčia konkrečiais projektais, kuriais teikiama tvarios socialinės ir ekonominės naudos.

Daroma tinkama pažanga investuojant į daugelį teminių sričių, laikomų ES prioritetinėmis sritimis. Pavyzdžiui, projektams paskirstyta 55 proc. visų planuojamų investicijų į MVI. Nors investicijų į tam tikras temas sritis atranka ir toliau yra mažesnė už bendrą vidurkį, atrankos rodiklių skirtumai sumažėjo. Pavyzdžiui, iki 2017 m. pabaigos klimato politikos veiksmų ir investicijų į skaitmeninę ekonomiką atrankos rodiklis pagerėjo. Iš naujesnių sanglaudos politikos programų įgyvendinimo ataskaitų matyti, kad iki 2018 m. rugsėjo 30 d. projektų atrankos srityje padaryta didelė pažanga – projektams paskirstyta 67 proc. lėšų. Tai reiškia, kad per 9 mėnesius suma padidėjo 66 mlrd. EUR, o bendra investicijų, dėl kurių priimtas sprendimas, suma sudaro daugiau kaip 400 mlrd. EUR.

Atrinktų projektų ataskaitose nurodyta, kad iki 2017 m. pabaigos bendra išlaidų suma buvo beveik 96 mlrd. EUR, ir per 12 mėnesių ji išaugo daugiau nei du kartus. Iki 2017 m. pabaigos

¹ Kaip reikalaujama pagal Bendrųjų nuostatų reglamento (ES) Nr. 1303/2013 53 straipsnį.

² Šia ataskaita papildoma ESI fondų biudžeto vykdymo ataskaita, http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2018/AnalysisBudgImplem_ESIF_2017_EN.pdf.

16 proc. visų šiam laikotarpiui skirtų lėšų iš ES biudžeto buvo išmokėta valstybėms narėms. (Iki 2018 m. spalio mėn. pabaigos ši dalis pasiekė 23 proc.) Taigi, kaimo plėtros programų įgyvendinamas tęsiamas tinkamai. Iki 2018 m. rudens EŽŪFKP lėšomis remiamiems paramos gavėjams skirta per 33,8 mlrd. EUR, t. y. beveik 33 proc. viso programavimo laikotarpiui skirto finansinio paketo.

Iš bendrų veiklos rezultatų duomenų, pateiktų iki 2017 m. pabaigos, matyti, kad:

- vienam milijonui įmonių buvo skirta parama jų našumui ir augimui didinti arba darbo vietoms kurti;
- 15,3 mln. asmenų buvo skirta parama, susijusi su darbo paieška, mokymusi ar švietimu, arba jie pasinaudojo socialinės įtraukties priemonėmis;
- 15 proc. visos žemės ūkio paskirties žemės buvo taikyti su klimatu ir aplinka susiję veiksmai, kuriais siekiama didinti biologinę įvairovę, gerinti dirvožemio valdymą ir vandentvarką.

2 skirsnyje pateikiama įgyvendinimo pažangos iki 2017 m. pabaigos apžvalga. 3 skirsnyje pažanga išsamiau apžvelgiama pagal pagrindines temines sritis. 4 skirsnyje apibendrinami iki šiol valstybių narių atlikti vertinimai.

2. ĮGYVENDINIMO PAŽANGOS APŽVALGA

Rengiant šią ataskaitą **buvo atnaujinta ESI fondų atvirųjų duomenų platforma**³, siekiant parodyti atrinktų projektų finansinę apimtį, taip pat bendrųjų rodiklių prognozes ir pasiektus rezultatus, apie kuriuos pranešta 2018 m. programų metinėse ataskaitose. Duomenys pateikiami pagal valstybes nares, programas, temas ir ESI fondus. Platformoje pateikiamos naujausios reikšmės, apie kurias pranešta, ir kurios gali skirtis nuo duomenų, turėtų baigiant rengti šį dokumentą.

2.1. Finansinės pažangos apžvalga

2017 m. atlikti keli **bendros suplanuotų investicijų**, remtinų ESI fondų lėšomis, sumos pakeitimai, todėl esama grynojo padidėjimo. Atlikus 2014–2020 m. daugiametės programos laikotarpio vidurio peržiūrą padidėjo Jaunimo užimtumo iniciatyvai (JUI) skirtos sumos (žr. 2 langelį). Techninis patikslinimas, atliktas perskaičiavus finansinius asignavimus pagal sanglaudos politiką, nulėmė grynąjį ERPF ir ESF biudžeto padidėjimą. Buvo dar keletas atvejų, kai bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) 1 ramsčiui skirtos EŽŪFKP lėšos nacionaliniu lygmeniu buvo perkeltos kaimo plėtros programoms.

Savo 2018 m. metinėse ataskaitose valstybės narės pranešė apie didesnius **finansinius asignavimus atrinktiems projektams**. Visa paramai atrinktų projektų finansinė apimtis buvo **338 mlrd. EUR, t. y. 53 proc. visų 2014–2020 m. suplanuotų investicijų**. Apskaičiuota, kad ES įnašas atrinktiems projektams bus 240 mlrd. EUR. Bendra projektų atrankos norma yra panaši į praėjusio programavimo laikotarpio to paties laikotarpio normą.

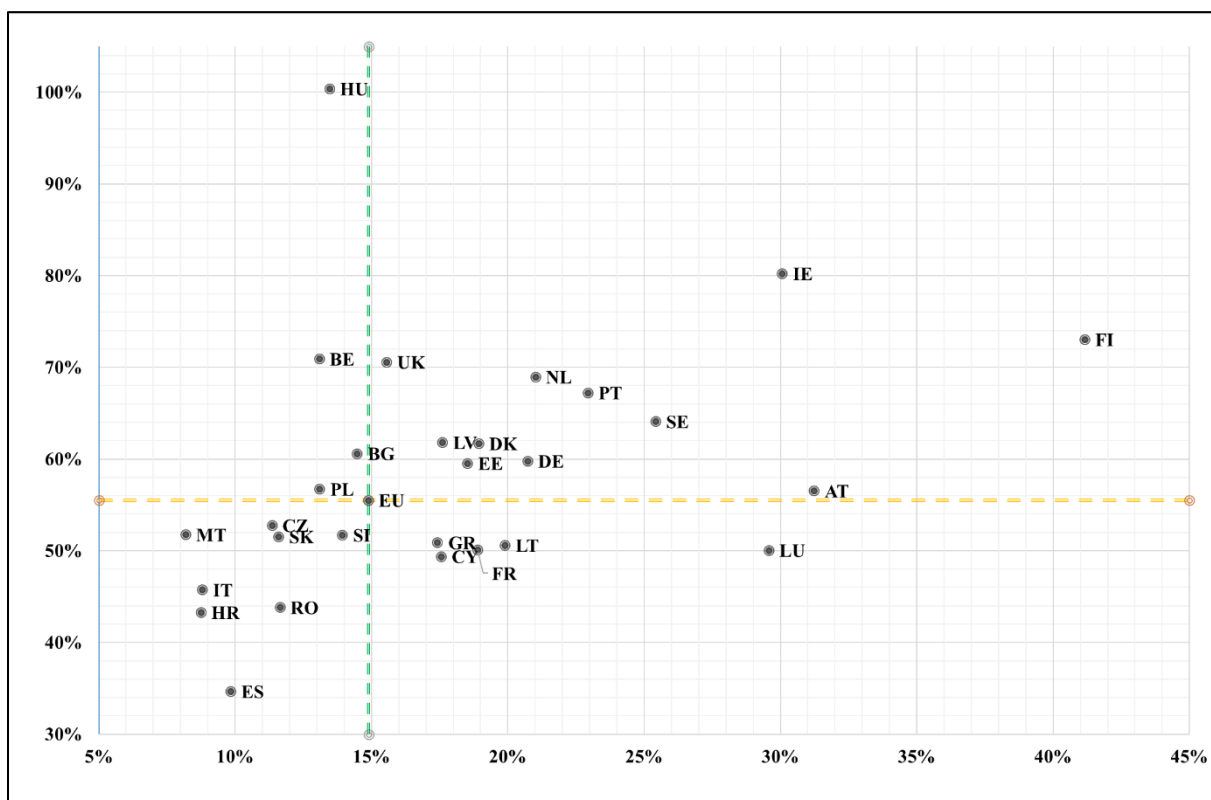
1.1 ir 1.2 prieduose pateikiami pagal fondą suskirstyti atrinktų projektų finansinės apimties duomenys atitinkamai 2017 m. pabaigoje ir iki 2018 m. rudens. 2.1 ir 2.2 prieduose pateikiami tie patys, kiekvienos valstybės narės pateikti finansiniai duomenys. (Per 9 mėnesius nuo 2017 m. pabaigos bendra atrinktų sanglaudos politikos projektų finansinė

³ ESI fondų atvirųjų duomenų platforma, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/>.

apimtis iki 2018 m. rudens padidėjo 66 mlrd. EUR ir dabar siekia 67 proc. suplanuotų investicijų).

Palyginus abiejų metų momentinius duomenis su ankstesnių metų duomenimis akivaizdu, kad įgyvendinimo tendencijos yra dinamiškos. Iki 2018 m. rudens projektų atrankos normos apskritai pagal įvairius teminius tikslus supanašėjo. Vis dėlto vėluojanti atranka tam tikrose teminėse srityse arba valstybėse narėse nulėmė dar iki šiol mažesnes nei vidutinės išlaidas. Iš toliau pateiktos diagramos matyti, kad 2017 m. pabaigoje valstybių narių atrankos ir išlaidų normos buvo labai skirtingos, palyginti su ESI fondų vidurkiais.

Diagrama. ESI fondai. Valstybių narių atrankos ir išlaidų normų taškinė diagrama (2017 m.)

Šaltinis: ESI fondų atvirųjų duomenų platforma, Europos Komisija.

Pastabos. Vertikalioji ašis = atrankos %; horizontali ašis = išlaidų %.

Iš šios diagramos matyti, kad didelė atrankos norma savaime nereiškia, kad greitai bus patirta išlaidų. Išlaidos rasis lėčiau tais atvejais, kai projektus dar reikia suplanuoti arba kai reikia surengti projektų viešuosius pirkimus, – tai būdinga daugiamečio pobūdžio projektams arba kitu požiūriu iki galo neparengtiems projektams.

Kalbant apie **išmokas** valstybėms narėms **iš ES biudžeto**, iki 2017 m. pabaigos iš viso išmokėta 75 mlrd. EUR (16 proc. visų planuotų išlaidų, įskaitant išankstinį finansavimą ir tarpinį deklaruotų išlaidų apmokėjimą). 2014–2020 m. laikotarpio norminių aktų nuostatomis (pvz., susijusiomis su „N + 3“ taisykle, išankstinio finansavimo lygiu) valstybės narės nebuvo labai skatinamos greitai imtis įgyvendinimo. Nors apskritai įvykdymo normos mažos, 2017 m. „N + 3“ įsipareigojimų panaikinimas buvo susijęs tik su keliomis 2014 m. patvirtintomis programomis. Pagal sanglaudos politikos programas iš viso panaikinta tik 30 mln. EUR įsipareigojimų. Įsipareigojimų panaikinimo taisyklė turėtų sustiprinti finansinę

drausmę 2018 m. 2015 m. priimta daug ESI fondų programų, todėl reikės labai paspartinti išlaidų deklaravimą.

2.2. Pažanga siekiant programos tikslų

2018 m. metinėse ataskaitose pateikiama informacijos apie pažangą siekiant programų tikslų ir uždavinių. Iki 2017 m. pabaigos valstybės narės ir regionai atrinko apie 1,7 mln. projektų: pradedant dideliais infrastruktūros investicijų projektais ir baigiant parama ūkiams.

Fondas	Bendras iki 2017 m. pabaigos atrinktų projektų skaičius
ERPF	160 000
EŽŪFKP ⁴	1 000 000
ESF / JUI	505 000
Sanglaudos fondas	8 600
EJRŽF	18 500
Iš viso	1 692 100

Pagrindiniai veiklos rezultatų duomenys, pateikti pagal projektus iki 2017 m. pabaigos bendriesiems rodikliams:

- naudos iš atrinktų projektų gaus 1 mln. įmonių (50 proc. tikslinio rodiklio); o parama jau skirta 450 000 įmonių⁵;
- naudos iš ESF ir pagal JUI remiamų projektų gavo 15 mln. dalyvių;
- iki šiol parama skirta 1 mln. projektų, šia parama siekiama padėti žemės ūkio sektoriaus ir kaimo verslo įmonėms tapti konkurencingesnėms ir kurti bei išlaikyti darbo vietas kaimo vietovėse;
- parama žemės tvarkymui siekiant geriau apsaugoti biologinę įvairovę bus teikiama dėl 26 mln. hektarų žemės ūkio paskirties žemės, arba 15 proc. žemės ūkio naudmenų (ŽŪN);
- daugiau kaip 2 700 atrinktų EŽŪFKP finansuojamų LEADER vietos veiklos grupių (VVG) apima 56 proc. visų kaimo gyventojų (163 mln. gyventojų);
- iš atrinktų 368 žuvininkystės vietos veiklos grupių 70 proc. yra veikiančios grupės.

2014–2020 m. programomis daugiausia dėmesio skiriama intervencinių veiksmų loginiam pagrindui ir platesniam konkrečios fondo bendrųjų rodiklių naudojimui, todėl teikiamos patikimesnės ir nuoseklesnės veiklos rezultatų ataskaitos. 2018 m. programų ataskaitose daugeliu atvejų pateikta daug daugiau informacijos apie veiklos rezultatus, t. y. daug daugiau bendrųjų rodiklių, nei ankstesniais metais. Apskritai, iš pateiktų verčių matyti tikėtinas tikslinių rodiklių ir atrinktų projektų verčių santykis. Tais atvejais, kai ataskaitose nustatoma neatitikimų, duomenys patikrinami pagal programas. Vykstant metinių ataskaitų kokybės tikrinimo procesui buvo ištaisytos tam tikros ataskaitų klaidos. Komisija tikisi, kad likusius trūkumus bus galima ištaisyti teikiant geresnes programų ataskaitas ir (arba) didinant tikslinius rodiklius.

⁴ Šis skaičius apima tik investicinio pobūdžio projektus. EŽŪFKP remiamų su investicijomis nesusijusių projektų skaičius yra 2 664 000.

⁵ Parama įmonėms teikiama iš visų ESI fondų. Pagal atrinktus projektus bus teikiama (arba jau suteikta) parama 598 000 įmonių iš ERPF, 162 400 labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių iš ESF ir 248 600 kaimo įmonių iš EŽŪFKP (parama buvo suteikta 106 600 jaunųjų ūkininkų, tai pat investuota į 142 000 ūkių fizinių turą).

2019 m. skirstant veiklos lėšų rezervą, labai svarbu gauti patikinimą dėl Komisijai ataskaitose teikiamų veiklos rezultatų duomenų. 2017 m. Komisija ir nacionalinės audito institucijos jau pradėjo tikrinti įdiegtas sistemas ir duomenis, kurie iki to laiko buvo pranešti. Atliekant tikslinius sistemų auditus daugiausia dėmesio skirta programų institucijų veiklos rezultatų duomenų valdymui ir pranešimui. Didžiąja dauguma iki šiol Komisijos atliktų auditų buvo iš esmės teigiamai įvertintas tikrintų sistemų patikimumas, išskyrus kelias programas, kuriose buvo nustatyti dideli sistemos trūkumai arba duomenų netikslumai. Komisijos audito rezultatai bus papildyti nacionalinių audito institucijų atliktu darbu, kurio rezultatai bus pateikti jų 2019 m. vasario mėn. metinėse kontrolės ataskaitose.

3. ĮGYVENDINIMO APŽVALGA PAGAL PAGRINDINES TEMAS

Šioje ataskaitoje apžvelgiama pažanga, padaryta 2014–2017 m. įgyvendinant daugiau kaip 530 ESI fondų programų, nagrinėjant atrinktų projektų finansinę apimtį ir sutarčių sudarymo pažangą, bendruosius produkto ir rezultato rodiklius. Šie duomenys gaunami iš 2018 m. metinių programų ataskaitų.

Prieduose apžvelgiama pagal teminį tikslą ir valstybes nares nuo 2017 m. pabaigos iki 2018 m. rudens suskirstyta iš ESI fondų remiamų projektų atrankos norma ir finansinė apimtis. Kalbant apie rodiklius, šioje ataskaitoje apibendrinami kiekvieno fondo pasiekimai pagal bendruosius rodiklius ir indėlis, kurio tikimasi iš atrinktų projektų. Taip pat pateikiama projektų, kuriems jau suteikta parama, pavyzdžiai.

3.1. MTTP, IRT ir MVĮ konkurencingumas

Iš viso investicijoms į šią sritį numatyta skirti apie 184 mlrd. EUR paramą, daugiausia iš ERPF ir EŽŪFKP. Iki 2017 m. pabaigos buvo atrinkti projektai, kuriems skirtos lėšos sudarė apie 51 proc. šios sumos (virš 97 mlrd. EUR⁶), o ataskaitose nurodytų išlaidų suma yra apie 24 mlrd. EUR (13 proc.).

3.1.1. Moksliniai tyrimai ir inovacijos⁷

Iš ERPF ir EŽŪFKP konkretiems mokslinių **tyrimų ir inovacijų projektams** skirti 34 mlrd. EUR sudaro 51 proc. visų 2014–2020 m. suplanuotų lėšų. Išlaidos, apie kurias buvo pranešta, sudarė tik 8 proc. šios bendros sumos.

Buvo prognozuojama, kad iki 2017 m. pabaigos 43 500 įmonių pasinaudos atrinktomis ERPF programomis, kuriomis skatinamas bendradarbiavimas su mokslinių tyrimų institutais (69 proc. tikslinio rodiklio), o 7 000 bendradarbiavimo veiksmų iki 2017 m. pabaigos jau įvykdyta. Prognozuojama, kad naudą iš investicijų į patobulintą MTTP infrastruktūrą gaus 71 500 mokslininkų (55 proc. tikslinio rodiklio), iš jų 15 000 jau turi prieigą prie tokios infrastruktūros. Stebint paramą naujiems produktams (įskaitant paslaugas), matyti, kad daroma didelė pažanga, susijusi su atrinktais veiksmiais, skirtais įmonei naujiems produktams, – parama skirta 35 450 tokių produktų (55 proc. tikslinio rodiklio), o 3 700 veiksmų jau užbaigta.

2017 m. pabaigoje atrinktiems projektams iš EŽŪFKP buvo skirti 8 mlrd. EUR. MTTP srityje Europos inovacijų partnerystė žemės ūkio srityje tampa veiksminga inovacijų varomąja jėga – vykdanč 3 097 praktinius inovacijų projektus kartu dalyvavo ūkininkai, mokslininkai,

⁶ Šiai sričiai priskiriama pagal „kelių temų tikslus“ atrinktų projektų dalis, žr. 1.1 priedą.

⁷ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>.

konsultantai ir įmonės. Šiais projektais teikiama daug galimybių kurti inovacinius sprendimus, kad ūkininkavimas taptų pažangesnis, veiksmingesnis ir tvarus. Šių projektų rezultatais dalijamasi Europos inovacijų partnerystės žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje platformoje, taigi ūkininkų bendruomenei teikiama daug naujų idėjų ir įkvėpiančių pavyzdžių. Iki 2017 m. pabaigos buvo pradėti 667 interaktyvūs inovacijų projektai (21 proc. tikslinio rodiklio).

- *Naudojant ERPF paramą, Čekijoje tvariosios energetikos projekto SUSEN antrajame etape buvo finansuotas technologinių priemonių diegimas tvariosios energetikos mokslinių tyrimų ir plėtros centre. Šiame centre darbas daugiausia susijęs su jonizuojančiosios spinduliuotės ir branduolinės energijos naudojimu. Centre yra 128 darbo vietos, centro veikloje kiekvienais metais taip pat dalyvaus apie 55 studentai ir absolventai.*
- *Austrijos žemės ūkio rūmų instituto „Ländliches Fortbildungsinstitut“ (LFI) surengtuose skaitmeninio mokymo kursuose dalyvavo 10 000 ūkininkų. Kadangi kursai buvo rengti internetu, sutaupyta daugybė valandų, kurių būtų prirėkę kelionei į mokymo centrą, ir su kelione susijusių aplinkosaugos rinkliavų. EŽŪFKP bendrai finansuoja 196 000 EUR visų projekto išlaidų (245 000 EUR).*

3.1.2. Skaitmeninė ekonomika

Apskaičiuota, kad 2017 m. pabaigoje projektams **skaitmeninės ekonomikos tema** buvo skirta 9,8 mln. EUR (48 proc. visos suplanuotos sumos). Projektų atranka 2017 m. labai pagerėjo. Išlaidos (5 proc. visos suplanuotos sumos) ir toliau nesiekia ES vidurkio, o taip yra todėl, kad šios temos projektų įgyvendinimo pradžia buvo lėta.

Atrenkant ERPF remiamus projektus, kuriais siekiama užtikrinti geresnę prieigą prie plačiajuosčio ryšio, padaryta didelė pažanga, – tikimasi, kad naudos gaus 4,3 mln. namų ūkių (30 proc. tikslinio rodiklio), nors įgyvendinus projektus prieigą jau turi tik 227 000 namų ūkių. Kadangi atranka vėluoja, o įgyvendinimo laikotarpiai ilgi, tai, ar bus pasiektas tikslinis rodiklis, paaiškės tik vėlesniu šio laikotarpio etapu. Kalbant apie IT naudojimo ir naudojimosi elektronine prekyba gerinimą, atrinktais projektais jau numatyta paramą skirti 16 000 įmonių (19 proc. tikslinio rodiklio).

EŽŪFKP teikiama parama siekiama pagerinti 18 mln. kaimo gyventojų prieigą prie IRT paslaugų ir infrastruktūros. Tai daroma įgyvendinant 4 400 investicinių projektų. Iki šiol 36 proc. lėšų, skirtų IRT paslaugoms kaimo vietovėse gerinti, paskirstyti projektams, o geresnes paslaugas jau gauna 1 255 000 kaimo gyventojų (7 proc. atitinkamo tikslinio rodiklio).

- *Įgyvendinant projektą RO-NET, galimybė naudotis plačiajuosčiu ryšiu suteikta 783 iš 2 268 Rumunijos vietovių, vadinamų baltosiomis zonomis, kuriose nėra tinklo prieigos. Dėl šio projekto plačiajuostis ryšys tampa prieinamesnis maždaug 400 000 asmenų, 8 500 įmonių ir 2 800 viešojo sektoriaus institucijų. Visos projekto investicinės sąnaudos yra 67 mln. EUR, ERPF įnašas – 46 mln. EUR.*
- *EŽŪFKP paramą skyrė Pietų Karelijos regiono (Suomija) socialinės srities ir sveikatos priežiūros specialistų tinklui; paramos tikslas – sukurti informacinę sistemą, kuri padėtų valdyti kaimo vietovėse kylančią nelaimingų atsitikimų buityje riziką. Suderinus socialines ir skaitmenines sudedamąsias dalis, projektas tapo sėkmės pavyzdžiu. EŽŪFKP parama sudarė 122 000 EUR viso 290 000 EUR biudžeto.*

3.1.3. MVĮ konkurencingumo didinimas

MVĮ konkurencingumas – ERPF, EŽŪFKP ir EJŖŽF programų prioritetas. Iki 2017 m. pabaigos konkretiems projektams buvo skirta apie 53 mlrd. EUR ES paramos (55 proc. visos suplanuotos sumos). Išleista daugiau kaip 17 mlrd. EUR (18 proc. visos suplanuotos sumos), taigi, investicijų įgyvendinimo pažanga yra spartesnė nei vidutinė.

ERPF lėšomis remiamos labai įvairios priemonės, skirtos konkretiems MVĮ poreikiams tenkinti. Pagrindiniai tikslai – darbo vietų kūrimas, parama startuoliams, našumo augimas, parama tarptautinimui ir išaugusiai prekybai, taip pat galimybių gauti finansavimą suteikimas. Jau skirtu finansavimu bus paremta:

- 427 000 MVĮ (52 proc. tikslinio rodiklio); parama jau suteikta 127 000 MVĮ;
- 280 000 darbo vietų, kurios, kaip tikimasi, bus tiesiogiai sukurtos tikslinėse įmonėse (67 proc. tikslinio rodiklio); jau sukurta 42 000 darbo vietų;
- startuolių kūrimas – pagal atrinktus projektus parama paskirstyta 74 000 startuolių (46 proc. tikslinio rodiklio); parama jau suteikta 19 400 įmonių.

EŽŪFKP lėšomis remiami sprendimai, kuriais siekiama skatinti verslumą ir užimtumą ūkininkavimo ir kaimo įmonėse ir didinti jų ekonominę gyvybingumą bei atsparumą. Iki 2017 m. pabaigos

- paramą investicijoms, skirtą restruktūrizavimui bei modernizavimui palengvinti ir našumui padidinti, gavo daugiau kaip 112 000 ūkių (25 proc. tikslinio rodiklio), o daugiau nei 49 proc. biudžeto įsipareigota skirti veiklos pradžios pagalbai ir paramai investicijoms į ne žemės ūkio veiklą kaimo vietovėse;
- 51 000 jaunųjų ūkininkų, teikiančių naujos energijos ir galinčių panaudoti visą technologijų teikiamą naudą, susijusią su didesniu našumu ir tvarumu, gavo išmokas jauniems ūkininkams;
- 125 200 ūkių gavo paramą, teikiamą rizikos valdymo priemonių forma, siekiant sumažinti netikrumą dėl ateities, kuris gali pakenkti ūkininkų konkurencingumui;
- 57 200 ūkių padėta dalyvauti įgyvendinant kokybės sistemas.

Teikiant EJŖŽF paramą, iki 2017 m. pabaigos atrinkta 62 proc. projektų, jais daugiausia dėmesio skiriama MVĮ plėtrai.

- *Kroatija vietos MVĮ suteikia gyvybiškai svarbią galimybę gauti finansavimą pagal ERPF remiamas finansines priemones. Tikimasi, kad 280 mln. EUR ES parama, kurią papildys nacionalinis viešasis ir privatusis įnašas, paskatins įmones investuoti daugiau kaip 1 mlrd. EUR. Daugiau kaip 1 200 MVĮ jau gavo maždaug 150 mln. EUR paramą.*
- *Estijoje jaunas ūkininkas EŽŪFKP finansavimu pasinaudojo karvidei renovuoti – įrengė naują šėrimo sistemą ir daugiau melžimo vietų, taip pat veiksmingesnę mėšlo tvarkymo sistemą, kad galėtų patenkinti didėjančius gamybos poreikius. Dėl investicijų ūkio pelnas jau padvigubėjo, o gyvūnų gerovė ir darbo sąlygos labai pagerėjo. EŽŪFKP parama sudarė 184 000 EUR viso 600 000 EUR biudžeto.*
- *Nyderlanduose EJŖŽF parėmė pirmąjį šalyje auginamų otų akvakultūros ūkį, kuriam pavyko pusiau komerciniu mastu veisti otus tik iš savo veislinio pulko. Kitas etapas – irklakojų vėžiagyvių, verpečių ir dumblių auginimas siekiant turėti pašarų vietoje, užtikrinant aukščiausią kokybę ir pelningumą, taikant tvarų ir atsekamą gamybos ciklą.*

3.2. Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika, klimato kaita, aplinka, transportas ir energetikos tinklai

Iš ESI fondų daugiau kaip 264 mlrd. EUR investuojama į sritis, kuriose sprendžiami darnaus vystymosi klausimai. 2017 m. pabaigoje daugiau kaip 142 mlrd. EUR jau buvo paskirstyta konkretiems projektams, sudarantiems apie 54 proc. visos sumos, skiriamos iš ERPF, SF,

EŽŪFKP ir EJRŽF⁸. Ataskaitose nurodyta apie 50 mlrd. EUR išlaidų, vidutiniškai sudarančių 19 proc., o pagal teminius tikslus sumos labai skiriasi.

⁸ ESF prisideda prie darnaus vystymosi tikslų (t. y. žaliųjų įgūdžių) siekiant antrinių paramos tikslų, visų pirma pagal 8 ir 10 teminius tikslus.

1 langelis. Klimato politikos veiksmų integravimas į ESI fondus

2014–2020 m. 25 proc. ESI fondų lėšų planuojama panaudoti projektams, kuriais siekiama klimato politikos veiksmų tikslų. Tai labai padeda įgyvendinti siekį bent 20 proc. ES biudžeto skirti tiems tikslams. Apskaičiuojant paramą kovos su klimato kaita veiksams, taikoma speciali kiekvienam fondui skirta metodika⁹. Taikant metodiką nustatomos konkrečios paramos, kuria padedama imtis klimato politikos veiksmų, kategorijos, joms taikant 0, 40 arba 100 proc. koeficientus. Visi ESI fondai skirtingu mastu daro teigiamą poveikį klimato politikos veiksams, tačiau vertinant absoliučiąja verte didžiausius įnašus teikia ERPF ir EŽŪFKP

Programose nustatytos ir klimato politikos veiksams skirtos sumos išsamiai pateiktos 3 priede. 2017 m. su klimato kaita susijusiems tikslams skirtos lėšos labai padidėjo, nes paspartėjo programų įgyvendinimas. Šios sumos, skiriamos iš ERPF ir Sanglaudos fondo, praėjusiais metais padvigubėjo, tačiau jų dalis, palyginti su bendromis projektams skiriamomis sumomis, tebėra šiek tiek mažesnė, nei planuota. Iš ESF klimato politikos tikslams skirta didesnė suma, nei buvo planuota.

3.2.1. Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika

Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos prioritetams įgyvendinti skirta 28 mlrd. EUR (45 proc. suplanuotų investicijų), o išlaidos sudarė 4,6 mlrd. EUR (7 proc.). Nors atrankos normos pagerėjo ir dabar artėja prie vidurkio, iš to, jog išlaidos mažos, matyti, kad iš pradžių projektai tvirtinti lėtai ir kad buvo sudėtinga investicinę veiklą plėsti aprėpiant kelias konkrečias investicijų temas, kaip antai energijos vartojimo efektyvumo srityje.

Vertinant pagal atrinktus projektus, iš tikėtinų investicijų į energetiką ir į mažo anglies dioksido kiekio technologijas rezultatų matyti geresnės prognozės:

- atsinaujinančiosios energijos srityje iki 2017 m. pabaigos atrinktais projektais siekiama įrengti 6 300 megavatų pajėgumų (80 proc. tikslinio rodiklio), o iki šiol įrengta 590 MW;
- atrinkti projektai, pagal kuriuos turi būti renovuojama 330 000 namų ūkių, pagerinant pastato energinį naudingumą (39 proc. tikslinio rodiklio); iki 2017 m. pabaigos buvo renovuota 84 000 pastatų;
- vertinant pagal energijos taupymo viešuosiuose pastatuose tikslą, atrinktais projektais planuojama sutaupyti daugiau kaip 3 teravatvalandės energijos (59 proc. tikslinio rodiklio).

EŽŪFKP teikiama parama apima investicines priemones, žemės valdymo priemones, žinių perdavimą ir konsultacijas. Iki 2017 m. pabaigos baigta įgyvendinti 75 proc. veiksmų, kuriais siekiama anglies dioksido sekvestracijos ir išsaugojimo žemės ūkio paskirties ir miško žemėje, o tai sudaro 73 proc. atitinkamo tikslinio rodiklio. 16,6 proc. atsinaujinančiosios energijos srities projektų buvo patvirtinti.

- *Lenkijos Žemutinės Silezijos regione dujų perdavimo sistema modernizuota pastačius du naujus dujotiekius, kurių bendras ilgis – 59 km, ir dujų kompresorinę stotį. Teritorijoje, į kurią investuota, yra apie 3 mln. gyventojų, dabar galinčių naudotis saugiu, tvariu, konkurencingu ir įperkamu energijos tiekimu. Daugiau kaip 20 mln. EUR investuota į vamzdynų tiesimą ir dujų kompresorinės stoties statybą, iš šios sumos daugiau kaip 9 mln. EUR skyrė ERPF.*
- *Naudojantis EŽŪFKP parama, pieno ūkis Valonijoje (Belgija) įrengė 33 kW biudujų jėgainę, iš mėšlo gaminančią atsinaujinančiąją energiją. Pagrindinis laimėjimas yra tai, kad ūkyje naudojama ekologiška elektros energija, daugiausia jos naudojama vykstant visiškai automatizuotam ir daug energijos suvartojančiam melžimo procesui. Bendros investicinės sąnaudos buvo 222 000 EUR, iš jų 16 000 EUR skyrė EŽŪFKP.*

⁹ 2014 m. kovo 7 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 215/2014 (OL L 69, 2014 3 8, p. 65).

3.2.2. Prisitaikymas prie klimato kaitos ir rizikos prevencija

Prisitaikymo prie klimato kaitos ir rizikos prevencijos srityje buvo atrinkti projektai, kurių bendra suma – 24 mlrd. EUR (58 proc. visos suplanuotos sumos), o išlaidos – apie 14 mlrd. EUR (33 proc.).

Dviem ERPF bendraisiais rodikliais visų pirma siekiama nustatyti investicijų, kuriomis siekiama prisitaikymo priemonėmis sumažinti su klimatu susijusią riziką, pažangą. Iki 2017 m. pabaigos

- 17,5 mln. asmenų galės pasinaudoti atrinktomis apsaugos nuo potvynių priemonėmis;
- 19 mln. asmenų galės pasinaudoti atrinktomis apsaugos nuo miško gaisrų priemonėmis.

Abu skaičiai viršija nustatytus tikslus¹⁰; iš to matyti akivaizdi pažanga šalinant su klimato kaita susijusią riziką.

Kaimo vietovėse EŽŪFKP teikia paramą biologinės įvairovės išsaugojimui ir didinimui, vandentvarkos ir dirvožemio valdymo gerinimui, dėl žemės ūkio gamybos išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir amoniako kiekio mažinimui. Bent 30 proc. kiekvienos kaimo plėtros programos yra skirta veiksams, naudingiems aplinkai ir klimato kaitos švelninimui bei prisitaikymui prie jos. Faktinės sumos, kurias valstybės narės skyrė šios srities projektams, gerokai viršija šį minimumą – su aplinka ir klimatu susijusioms priemonėms ES vidutiniškai skirta 57,6 proc..

- *Portugalijos jūrų ir aplinkos institutas (IPMA) sukūrė ir Madeiros autonominiame regione įrengė naują meteorologinį radarą. Radaras galės būti naudojamas meteorologiniam stebėjimui, taip pat esamiems meteorologiniams modeliams patobulinti ir optimizuoti, ir tai padės sukurti patikimą duomenų platformą, kurią bus galima naudoti techninėms ir mokslinėms reikmėms, būtinoms siekiant prisitaikyti prie klimato kaitos. Visos investicinės sąnaudos sudarė 3,4 mln. EUR, Sanglaudos fondo įnašas – 3,1 mln. EUR.*
- *Slovakijoje EŽŪFKP parama naudojama vandens rezervuarui statyti; rezervuaras padės kovoti su dėl klimato kaitos padažnėjusiais ekstremaliais oro reiškiniais, pavyzdžiui, dideliu kritulių kiekiu ir miškų gaisrais. Pritaikius mažus vandens srautus padedama skatinti biologinę įvairovę, anglies dioksido sekvestraciją ir prisitaikymą prie klimato kaitos. Rezervuaras padeda užtikrinti tvarią miškotvarką, nes dėl jo užkertamas kelias dirvožemio erozijai ir vanduo išlaikomas miške. Bendras projekto biudžetas – 530 000 EUR, iš jų EŽŪFKP skyrė 397 000 EUR.*

3.2.3. Aplinka ir efektyvus išteklių naudojimas

Projektams, susijusiems su **aplinkos ir efektyvaus išteklių naudojimo prioritetais**, skirta 45 mlrd. EUR (52 proc. visos suplanuotos sumos), o išlaidos sudarė apie 19 mlrd. EUR (22 proc.).

Anksčiau atranka vėlavo, bet dabar paramai teikti atrinkta 1,8 mln. tonų atliekų perdirbimo pajėgumų (34 proc. tikslinio rodiklio). Taip pat padaryta didelė pažanga atrenkant projektus, kuriais siekiama pagerinti nuotekų valymą 14,5 mln. asmenų (85 proc. tikslinio rodiklio) ir pagerinti vandens tiekimą 7,3 mln. asmenų (58 proc. tikslinio rodiklio).

EŽŪFKP rėmė projektus, kuriais siekiama pagerinti biologinę įvairovę 26 mln. hektarų žemės ūkio paskirties žemėje (87 proc. tikslinio rodiklio). Su klimatu ir aplinka susiję veiksmai iš viso apima 40 proc. visos žemės ūkio paskirties žemės, įskaitant vietoves, kuriose esama

¹⁰ Sprendžiami klausimai, susiję su nuosekliu šių rodiklių naudojimu nustatant tikslus ir stengiantis išvengti dvigubo skaičiavimo.

gamtinių kliūčių. Be to, numatoma, kad 18 proc. ES žemės ūkio paskirties žemės bus pradėti taikyti biologinės įvairovės valdymo reikalavimai, 15 proc. žemės ūkio paskirties žemės turėtų būti geriau valdomas dirvožemis, o 15 proc. žemės ūkio paskirties žemės turėtų būti užtikrinta geresnė vandentvarka. Taip pat padaryta didelė pažanga siekiant tikslo, kad dėl 3,3 proc. žemės ūkio paskirties žemės būtų sudarytos valdymo sutartys, mažinant išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir amoniako kiekį; sutartys jau sudarytos dėl beveik 2 proc. žemės. Taip pat padaryta didelė pažanga siekiant tikslo, kad būtų investuojama į sutartinius ūkinius gyvūnus siekiant mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir amoniako kiekį, – įvykdyta 33 proc. veiksmų.

Apie 24 proc. visų 2017 m. pabaigoje EJŖŽF paramai gauti atrinktų projektų skatinamas efektyvus išteklių naudojimas ir aplinkos apsauga. Daugumos šių projektų tikslas – apsaugoti ir atkurti jūrų biologinę įvairovę iš esmės padidinant fizinę iškraunamo laimikio kontrolę ir sumažinant netyčinio laimikio kiekį, taip padedant įgyvendinti bendrą žuvininkystės politiką.

- *Bulgarija parengė pirmąją sanglaudos politikos lėšomis remiamą finansinę priemonę, skirtą vandens ir nuotekų sektoriui. Skyrus finansavimą, 16 regioninių vandens tiekėjų galės modernizuoti vandens tiekimo, nuotekų ir vandens valymo įrenginius. Tikimasi, kad šia sistema bus paskatinta iki 230 mln. EUR investicijų į kokybiškas paslaugas piliečiams, 115 mln. EUR bus skirta iš Sanglaudos fondo.*
- *Švedijoje buvo įrengtos žemės ūkio kraštovaizdžio šlapžemės, siekiant sumažinti maisto medžiagų nutekėjimą į vandens telkinius. Šiuo projektu bus padedama didinti biologinę įvairovę, o šlapžemės, kontroliuojant vandens srautą, prireikęs galės būti naudojamos drėkinimui skirtam vandeniui laikyti. EŽŪFKP parama sudarė 26 000 EUR viso 64 000 EUR biudžeto.*

3.2.4. Strateginiai tinklai

Kalbant apie investicijas į **strateginius tinklus**, planuojamos didelės ERPF ir Sanglaudos fondo investicijos į TEN-T tinklą, taip pat kitos su transportu susijusios investicijos. Iki 2017 m. pabaigos iš viso buvo atrinkti 44 mlrd. EUR (62 proc. visos suplanuotos sumos) vertės projektai, o išlaidos buvo 12 mlrd. EUR (17 proc.).

Vertinant pagal transporto rodiklius matyti, kad atrenkant geležinkelio ir kelių projektus padaryta didelė pažanga:

- rekonstruota 2 700 km geležinkelio linijų, įskaitant TEN-T geležinkelio linijas (45 proc. tikslinio rodiklio); įgyvendinti projektai kol kas sudaro nedidelę procentinę (tik 5 proc.) tikslo dalį,
- rekonstruota 7 500 km kelių (75 proc. tikslinio rodiklio), iš jų 690 km buvo TEN-T keliai (90 proc. tikslinio rodiklio). Jau rekonstruota 300 km TEN-T kelių (30 proc. tikslinio rodiklio).

- *Graikijoje Atėnų–Salonikų geležinkelio linijoje tarp Titorėjos ir Domoko užbaigta tiesti 106 km ilgio dvikelio geležinkelio linija, skirta greitiesiems elektriniams traukiniams. Dėl to keleiviai per 3,5 valandos gali nukeliauti iš Atėnų į Salonikus, ir geležinkelis tampa konkurencinga susisiekimo priemone. Iš ERPF, Sanglaudos fondo ir pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę tam skirta beveik 1 mlrd. EUR.*

3.3. Užimtumas, socialinė įtrauktis ir švietimas

Šioje srityje planuojama skirti daugiau kaip 172 mlrd. EUR, visų pirma iš ESF, tačiau taip pat investuos ERPF, EŽŪFKP ir EJŖŽF. 2017 m. pabaigoje buvo atrinkti maždaug 85 mlrd. EUR vertės projektai, sudarantys beveik 50 proc. visos suplanuotos skirti sumos. Bendros išlaidos buvo beveik 23 mlrd. EUR (13 proc. visos suplanuotos sumos).

Vertinant bendrai, įgyvendinant ESF ir JUI programas jau pasiekti šie rezultatai:

- paremta 15,3 mln. dalyvių, įskaitant 7,9 mln. bedarbių ir 4,9 mln. neaktyvių dalyvių;
- paremta 2,8 mln. ilgalaikių bedarbių;
- pasinaudoję ESF arba JUI parama iš visų dalyvių 1,4 mln. asmenų dirbo, 1,9 mln. įgijo kvalifikaciją, 870 000 dalyvių dalyvavo švietimo ar mokymo programose.

Iš šių dalyvių žemos kvalifikacijos asmenys sudaro 46 proc. dalyvių; 16 proc. buvo migrantai, užsieniečiai arba mažumoms priklausantys asmenys (įskaitant marginalizuotas bendruomenes, pavyzdžiui, romus).

Iš to, kad nuo 2016 m. pabaigos dvigubai išaugo asmenų, dalyvaujančių įgyvendinant ESF ir JUI programas, skaičius, aiškiai matyti, kad labai paspartėjo projektų įgyvendinimas vietoje.

3.3.1. Užimtumas

Iki 2017 m. pabaigos tvariems ir tinkamos kokybės užimtumo projektams skirta 30 mlrd. EUR, t. y. 51 proc. suplanuotų 60 mlrd. EUR, ir daugiausia lėšų skirta iš ESF bei pagal JUI. Iki 2017 m. pabaigos, siekiant užimtumo tikslo:

- paremta 7,4 mln. dalyvių;
- 722 000 dalyvių įgijo kvalifikaciją;
- 1,1 mln. dalyvių dirbo, įskaitant savarankišką darbą.

Investicijos šioje srityje yra tinkamai vykdomos, išskyrus investicijas, susijusias su darbo rinkos institucijų modernizavimu, – šioje srityje atrankos norma iki 2017 m. pabaigos tebebuvo mažesnė nei 20 proc.

Iki 2017 m. pabaigos buvo išleista daugiau kaip 246 mln. EUR EŽŪFKP paramos, skirtos užimtumui žemės ūkio ir kaimo vietovėse, socialinei įtraukčiai, mokymuisi visą gyvenimą ir profesiniam mokymui žemės ūkio bei miškininkystės srityse skatinti, lėšų.

Apie 11 proc. visų iki 2017 m. pabaigos EJŖŽF paramai gauti atrinktų projektų skatinamas tvarus bei tinkamos kokybės užimtumas ir remiamas darbo jėgos judumas. Dauguma šių projektų siekiama skatinti žmogiškąjį kapitalą, socialinį dialogą ir tinklų kūrimą.

- *Liuksemburge ESF finansuojamas projektas „Fit4 Entrepreneurship“ yra skirtas 200 darbo ieškančių asmenų, norinčių įsteigti savo verslą. Šį projektą valdo „Chambre de Commerce“, valstybinė užimtumo tarnyba ir „Chambre des Métiers“, ir jis apima verslumo įgūdžių įvertinimą, mokymo programą, individualią verslininkų teikiamą paramą ir paramą po įsisteigimo.*
- *Siekiant išlaikyti tradicinę ekstensyvaus avių ir galvijų ganymo veiklą, Andalūzijos (Ispanija) vyriausybė parengė bandomąją su ganymu susijusio mokymo programą. Vykdam projektą buvo surengti mokymai 100 besimokančiųjų, kurie rengiasi imtis ganymo veiklos. Užbaigus mokymą, 60 proc. dalyvių ėmėsi profesionalios gyvulininkystės veiklos. EŽŪFKP šiam projektui skyrė 34 000 EUR, o bendros projekto išlaidos buvo 38 000 EUR.*

2 langelis. Jaunimo užimtumo iniciatyva (JUI)

Įgyvendinant Jaunimo užimtumo iniciatyvą toliau teikta svarbi parama reikalavimus atitinkančių valstybių narių jaunimui. Iki 2017 m. pabaigos 162 000 projektų buvo skirta apie 7 mlrd. EUR, t. y. 67 proc. suplanuotų 10,3 mlrd. EUR. Paramos gavėjų deklaruotos išlaidos sudarė 31 proc. (3,2 mlrd. EUR) visų pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą skirtų asignavimų, taigi, iš to matyti patikimas įgyvendinimas vietoje. Per šį laikotarpį pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą paremta 2,4 mln. jaunuolių. 1,5 mln. dalyvių dalyvavo pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą vykdant intervencines priemones, o 776 000 dalyvių dalyvavo švietimo ir mokymo veikloje, įgijo kvalifikaciją arba dirbo, įskaitant savarankišką darbą.

2017 m. atliekant DFP laikotarpio vidurio peržiūrą, ES teisėkūros institucijos susitarė likusį programavimo laikotarpį (2017–2020 m.) padidinti Jaunimo užimtumo iniciatyvai skirtus išteklius. Specialieji asignavimai Jaunimo užimtumo iniciatyvai buvo padidinti 1,2 mlrd. EUR, šie asignavimai buvo paskirstyti per 4 metus ir jais galės pasinaudoti 11 valstybių narių, kurios tebeatitinka paramos skyrimo reikalavimus. Taigi, valstybės narės iki 2017 m. pabaigos iš dalies pakeitė savo veiksmų programas ir partnerystės sutartis, kad būtų atsižvelgta į padidėjusias lėšas ir atitinkamą ESF paramos dalį.

Vykstant 2018 m. biudžeto procedūrai, 2018 m. lapkričio mėn. teisėkūros institucijos susitarė, kad nauji JUI ištekliai ir toliau bus telkiami laikotarpio pradžioje, 2018 m. įsipareigojimų asignavimus padidinant, o 2020 m. – sumažinant, taigi bendra suma, skirta 2018 m., padidėtų nuo 116 mln. iki 350 mln. EUR. 11 atitinkamų valstybių narių vėl atitinkamai iš dalies keis savo programavimo dokumentus, kad būtų atsižvelgta į lėšų telkimą laikotarpio pradžioje.

- Graikijoje sektorių mokymo programos, kuriomis siekiama didinti 18–24 m. bedarbių įgūdžius ir įsidarbinimo galimybes, vykdomos bendradarbiaujant su verslo asociacijomis. Pagal programas yra iki 15 000 vietų, taigi programos yra skirtos sektoriams, turintiems didelį augimo potencialą, įskaitant IRT, eksporto prekybą, mažmeninę prekybą ir logistiką. Programas sudaro 120 valandų trukmės teorinis ir 260 valandų trukmės praktinis mokymas, penkios individualios konsultacijos ir kvalifikacijos patvirtinimas. Verslo asociacijos yra atsakingos už tai, kad būtų atrinkti teorinio mokymo paslaugų teikėjai ir būtų rasta galimybių įmonėse atlikti praktiką.

3.3.2. Socialinė įtrauktis

Iki 2017 m. pabaigos projektams, kuriais sprendžiami socialinės įtraukties klausimai, skirta apie 30 mlrd. EUR, arba 46 proc. suplanuotos 63,7 mlrd. EUR sumos, ir didžioji dalis finansavimo skirta pagal ESF programas, o paramą sveikatos priežiūros ir socialinei infrastruktūrai skyrė ERPF. Siekiant šio tikslo:

- paremta 3,3 mln. dalyvių;
- 220 000 dalyvių dirbo, įskaitant savarankišką darbą;
- 152 000 dalyvių įgijo kvalifikaciją;
- 164 000 neaktyvių dalyvių ėmėsi darbo paieškų;
- dabar tikimasi, kad 42,5 mln. piliečių pasinaudos ERPF parama, skirta sveikatos priežiūros sistemų modernizavimui.

2017 m. paspartėjo investicijos į socialinę ir ekonominę marginalizuotų bendruomenių, pvz., romų, integraciją. Tačiau investicijos socialinio verslumo ir bendruomenės inicijuotos vietos plėtros srityse vis dar atsilieka.

Kaimo vietovėse EŽŪFKP remia vietos plėtros strategijas, kuriomis skatinama socialinė įtrauktis, mažinamas skurdas ir skatinama ekonominė plėtra pagal LEADER metodą. Iki šiol 58 proc. kaimo vietovėse gyvenančių asmenų (sudarančių apie 111 proc. tikslinio rodiklio)

yra skirta daugiau kaip 3 400 vietos plėtros strategijų, kurias įgyvendina vietos veiklos grupės, gavusios 18 proc. viešųjų lėšų.

- *Chichone (Ispanija) įgyvendinant ESF projektą „Antros galimybės mokykla“, pažeidžiamam jaunimui (žemos kvalifikacijos asmenims, mokyklos nebaigusiems asmenims, socialinės ir šeimos paramos neturintiems asmenims, sveikatos problemų turintiems asmenims ir pan.) siūlomas praktinis ir konkretiems poreikiams pritaikytas mokymas, daugiausia dėmesio skiriant įgūdžiams ir gebėjimams, kurie padėtų jiems grįžti į švietimo sistemą ir (arba) likti joje arba susirasti darbą. 2009–2017 m. jame dalyvavo 1 400 asmenų.*
- *Liuksemburge pagal projektą „Pasaulio miestas“ buvo remiamas 7–12 metų vaikų, gyvenančių Miselerlando vietovėje, vasaros veiklos organizavimas. Teminiu požiūriu daugiausia dėmesio buvo skiriama kultūrų įvairovei, taip pat bendro požiūrio ir vertybių, kuriomis padedama gyventi kartu, skatinimui. Veikloje kasdien dalyvavo apie 300 vaikų iš šio regiono, vidutiniškai 10 proc. vaikų buvo pabėgėlių vaikai. Projektą finansavo EŽŪFKP pagal LEADER programą; jam buvo skirta 223 000 EUR.*
- *Briuselyje (Belgija) du nauji sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų centrai Molenbeke ir Kuregeme (3,7 mln. EUR parama iš ERPF) vietos gyventojams teikia integruotas socialines, psichikos sveikatos ir pirminės sveikatos priežiūros paslaugas. Ypatingas dėmesys skiriamas, tam, kad paslaugas galėtų gauti pažeidžiamos grupės, įskaitant migrantus. Projekto grupė plėtoja mobiliųjų paslaugų programą, vykdomą naudojant „Medibus“.*

3.3.3. Švietimas

Iki 2017 m. pabaigos projektams, kuriais sprendžiami švietimo ir profesinio rengimo klausimai, skirta apie 25 mlrd. EUR, ši suma sudaro 52 proc. suplanuotos 49 mlrd. EUR sumos, ir didžioji dalis finansavimo skirta pagal ESF programas, o paramą švietimo infrastruktūrai skyrė ERPF. Išlaidos sudarė apie 6 mlrd. EUR (13 proc. visos suplanuotos sumos). Siekiant šio tikslo:

- paremta 4,5 mln. dalyvių;
- 1 mln. dalyvių įgijo kvalifikaciją;
- 583 000 dalyvių mokėsi arba dalyvavo mokymuose;
- 1,8 mln. studentų (26 proc. tikslinio rodiklio) turėtų gauti naudos iš ERPF projektų, pagal kuriuos investuojama į mokyklų infrastruktūrą;

Šioje srityje investicijos yra vykdomos, o projektų atrankos norma sudaro 52 proc. Profesinio rengimo ir mokymo srities veiklos įgyvendinimo pažanga didžiausia tiek projektų atrankos, tiek ir įvykdymo normų požiūriu.

- *Latvijoje vieno iš ESF finansuojamo projekto tikslas – didinti kvalifikuotų profesinio rengimo ir mokymo įstaigų studentų skaičių, pasitelkiant mokymąsi darbo vietose ir praktiką (arba stažuotes) įmonėse. Iki 2018 m. gegužės mėn. vykdant šią veiklą dalyvavo 1 400 įmonių, 34 profesinio mokymo įstaigos ir 2 900 profesinio rengimo ir mokymo įstaigų studentų, iš jų 640 buvo darbo vietoje besimokantys studentai, o 2 275 – stažuotes atliekantys studentai.*
- *Alanduose (Suomija) – ESF finansuojamu projektu „Welcome! Välkommen in!“ siekiama didinti e. prekybos srities kompetenciją ir žinias paslaugų sektoriuje, kad pagerėtų klientų aptarnavimo kokybė ir įmonėms būtų lengviau spręsti pasaulinės konkurencijos mažmeninėje prekyboje keliamus uždavinius. Įgyvendinant projektą iš viso dalyvavo 472 asmenys iš 100 įmonių, ir buvo suteiktas daugiau kaip 8 000 valandų trukmės mokymas. 2017 m., palyginti su 2015 m., dalyvavusių įmonių pardavimo mastas išaugo 75 proc.*
- *Bavarijoje (Vokietija) biurų pastatas naudojant ERPF paramą buvo pertvarkytas į švietimo centrą, kuriame 1 100 kvadratinio metrų erdvėje, skirtoje seminarams, buvo įrengta 250 papildomų vietų. Modernizuotam mokymo centrui teks svarbus vaidmuo – rengti būsimus kvalifikuotus darbuotojus.*

3.4. Institucinių gebėjimų stiprinimas ir veiksmingas viešasis administravimas

Iki 2017 m. pabaigos projektams, kuriais sprendžiami institucinių gebėjimų ir reformų klausimai, skirta apie 3 mlrd. EUR, ši suma sudaro 48 proc. planuotos 6,4 mlrd. EUR sumos (didžioji dalis finansavimo skirta pagal ESF programas, o Estijoje, Italijoje, Rumunijoje bei pagal INTERREG programas paramą skyrė ERPF). Išlaidos vietoje buvo beveik 370 mln. EUR (6 proc. visos suplanuotos sumos). Siekiant šio tikslo:

- ESF lėšomis paremta 117 000 dalyvių;
- ESF lėšomis paremti 734 projektai, skirti viešojo administravimo institucijoms arba viešosioms tarnyboms nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygmeniu.

Beveik trečdalis paremtų projektų daugiausia susiję su skaitmeninimu. Kitos pagrindinės temos – paslaugų teikimas, bendrasis mokymas, valstybės tarnybos sistema ir žmoniškųjų išteklių valdymas, taip pat valdžios sektoriaus organizavimas ir valdymas. Parama valstybių narių viešojo administravimo institucijoms daugiausia naudojama nacionaliniu lygmeniu, ir tik nedidelė dalis skiriama regionams ir vietos lygmeniui.

Projektų, skirtų švietimo, mokymosi visą gyvenimą, mokymo ir užimtumo bei socialinės politikos sričių suinteresuotųjų subjektų gebėjimams stiprinti, įgyvendinimas vėluoja (deklaruota 1 proc. išlaidų). Vėlavimo priežastys valstybėse narėse skiriasi ir apima teisinius pakeitimus, turinčius įtakos įgyvendinimui, arba sunkumus, susijusius su inovacinėmis ir sudėtingomis intervencinių priemonių ypatybėmis.

- *Bulgarijoje pagal ESF projektą, įgyvendinamą Nacionalinio teisingumo instituto, remiamas geros kokybės profesinis mokymas, siekiant padidinti teisminių institucijų veiksmingumą. 2017 m. Nacionalinio teisingumo instituto mokymo kursus baigė 5 600 teisėjų ir teislių bei tyrimo institucijų pareigūnų. Projektų naujovės yra šios: regioninio mokymo ir su e. mokymusi susijusio mokymo plėtojimas, konkretiems regioniniams poreikiams pritaikyti teminiai mokymai ir institucijų bendradarbiavimo bei žinių partnerystės galimybės.*
- *Lietuvoje ESF projektu siekiama padidinti viešųjų pirkimų veiksmingumą sumažinant korupcijos galimybes. Planuojamais veiksmais bus didinamas Viešųjų pirkimų tarnybos ir kitų perkančiųjų organizacijų darbuotojų informuotumas ir kompetencija, taip pat bus parengti papildomi su viešųjų pirkimų metodika susiję dokumentai (gairės ir pan.). Bus rengiamas perkančiųjų organizacijų atstovų mokymas ir konferencijos įvairiose Lietuvos institucijose.*

3.5. Finansinių priemonių įgyvendinimo pažanga

2018 m. metinėse ataskaitose buvo išsamiai apibūdintos finansinės priemonės, 24 valstybių narių įgyvendintos iki 2017 m. pabaigos. Apskritai, padaryta patenkinama pažanga – įsipareigota pagal finansavimo susitarimus skirti 13,5 mlrd. EUR sumą, t. y. 65 proc. orientacinių asignavimų, daugiausia iš ERPF. Iš įsipareigotų skirti sumų 1,5 mlrd. EUR (11 proc.) jau išmokėta galutiniams gavėjams, tačiau valstybėse narėse esama didžiulių skirtumų. Išsamesnės informacijos pateikiama Komisijos skelbiamose duomenų suvestinėse.

3.6. Teritorinė ir miestų plėtra

2014–2020 m. integruotai teritorinei plėtrai ir tvariai miestų plėtrai skirta apie 32 mlrd. EUR. Šių strategijų įgyvendinimas, iš pradžių buvęs lėtas, jau įgauna pagreitį. Iš sanglaudos politikos fondų projektams skirta apie 10,7 mlrd. EUR, t. y. 33 proc. planuotų skirti lėšų. Nors projektų atranka dabar vykdoma vis geriau, išlaidos vis dar atsilieka, iki 2017 m. pabaigos išlaidos sudarė tik 1 mlrd. EUR (3,2 proc. visos suplanuotos sumos).

Atrinktos integruotos plėtros strategijos, daugiausia skirtos socialinei integracijai, yra naudingos 39 mln. gyventojų, apie kuriuos nurodoma ataskaitose (87 proc. tikslinio rodiklio). Kalbant apie fizinį darbą, atrinkti projektai, kuriais siekiama renovuoti pastatus ir būstus, sudarys 50 proc. planuotų tikslinių rodiklių – prognozuojama, kad bus renovuota 1,1 mln. m² ir 10 500 būstų. Siekiant pagerinti gyvenimo kokybę ir saugumą miestuose, renovuojama daugiau kaip 21 mln. kvadratinų metrų miesto atvirųjų erdvių (73 proc. tikslinio rodiklio).

3.7. INTERREG

ERPF finansavo INTERREG programas, susijusias su teritorinio bendradarbiavimo tikslu, – iki 2017 m. pabaigos buvo finansuota 7,1 mlrd. EUR vertės atrinktų projektų (57 proc. visų suplanuotų projektų), nors išlaidos vietoje tebėra mažos (5 proc. visos suplanuotos sumos).

Duomenys apie fizinę pažangą įgyvendinant INTERREG programas įtraukiami į rodiklius, apibendrintus pagal pagrindines investavimo temas, ir pateikiami Atvirųjų duomenų platformoje¹¹.

4. PROGRAMŲ VERTINIMO PAŽANGA

2014–2020 m. programavimo laikotarpio teisės aktuose pabrėžiamas poreikis įvertinti ESI fondų programų indėlį siekiant ekonomikos augimo, tvaraus vystymosi ir darbo vietų kūrimo. Programose apibrėžti konkretūs tikslai, ir jais siekiama pokyčių konkrečiose srityse. Vertinimai yra labai svarbūs siekiant nustatyti, ar šie pokyčiai įvyko, ir kaip prie to prisidėta programomis.

Prie šios ataskaitos pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente apibendrinamas nuo 2016 m. vykdytas vertinimo darbas. Nustatyta vos keletas atvejų, kai vertinant dėmesys iš esmės buvo skirtas įgyvendinimo procesui ir pažangai siekiant nustatytų tikslinių rodiklių. Iš tų vertinimų matyti, kad, vertinant pagal vidurkį, vertinimo modelis yra aiškesnis, turima tinkamesnių duomenų ir tie duomenys labiau naudojami, palyginti su ankstesne padėtimi.

Kadangi užbaigtų projektų skaičius tebėra ribotas, dar labai anksti vertinti programų rezultatus ir poveikį 2014–2020 m. laikotarpiu. Poveikio vertinimo, kuris dėl savo pobūdžio atliekamas vėlesniame programos cikle, pradžia greičiausiai bus atidėta tais atvejais, kai įgyvendinimas keliose valstybėse narėse arba pagal kelis teminius tikslus buvo lėtesnis, nei tikėtasi.

Kita vertus, daug 2017–2018 m. atliktų nacionalinių vertinimų buvo sutelkti į 2007–2013 m. programas, ir tai daugiausia buvo poveikio vertinimai. Apskritai, poveikio vertinimų, susijusių su abiem programavimo laikotarpiais, rezultatus galima laikyti patikimais tik nedaugeliu atvejų, ir iš to matyti, kad būtina gerinti atliekamų darbų kokybę.

Remiantis patikslintų nacionalinių vertinimo planų, kuriuos Komisija gavo iki 2018 m. birželio mėn., atnaujinta analize matyti, kad vis dar esama tam tikrų trūkumų, susijusių su reikalingais gebėjimais, taikytiniais metodais ir reikalingais duomenimis.

Pagal vertinimo planus tikimasi, kad 2018–2019 m. atliktų vertinimų skaičius bus gerokai didesnis. Tai daugiausia bus įgyvendinimo ir su procesu susiję vertinimai. Beveik pusę poveikio vertinimų planuojama atlikti tik po 2020 m., kai, kaip tikimasi, bus gauti programų rezultatai.

¹¹ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/TC>

Prie šios ataskaitos pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente taip pat aprašomos įvairios darbo, kurio Komisija imasi valstybių narių veiksmams remti, kryptys (tinklų kūrimas, rekomendacijos, pagalbos tarnybos ir kt.) ir Komisijos atliekamas vertinimo darbas.

5. IŠVADOS

ESI fondų programos – svarbi Europos Sąjungos investicinė priemonė, nes kiekvienas Europos Sąjungos regionas gauna naudos iš šios politikos. Šiuo metu turimi finansinio įgyvendinimo duomenys ir bendri produkto bei rezultatų rodikliai padeda susidaryti išsamesnį vaizdą apie įgyvendinimo pažangą, nei tai buvo įmanoma per bet kurį ankstesnį laikotarpį.

2017 m. apskritai labai paspartėjo ESI fondų bendrai finansuojamų programų įgyvendinimas. Projektų atrankos norma, palyginti su 2016 m. pabaiga, beveik padvigubėjo ir viršija 52 proc. viso finansavimo. Įgyvendinant projektus patirtos išlaidos taip pat pradėjo didėti, taip pat išaugo pasiekti programų, siejamų su didele socialine ir ekonomine nauda, produkto ir rezultatų rodikliai. Spartėjimas buvo juntamas ir 2018 m. – sanglaudos politikos fondų atrankos norma iki 2018 m. rugsėjo 30 d. pasiekė 67 proc.

Metinėse programų ataskaitose pateiktas įgyvendinimo vaizdas skiriasi tiek tarp regionų, tiek tarp valstybių narių, tiek tarp skirtingų investavimo temų. Remdamasi ankstesne patirtimi Komisija tikisi, kad su investicijų išlaidomis susijusio įgyvendinimo normos ir produkto bei rezultatų rodikliai 2019 m. toliau augs. 2019 m. vykdytina veiklos rezultatų peržiūra dar labiau paskatins geriau naudoti ESI fondų lėšas programų tikslams siekti.

Toliau įgyvendinant ESI fondų paramą, galiausiai bus gauta medžiagos poveikio vertinimams atlikti. Tačiau dar prireiks laiko, kol bus pradėta ir atlikta nemažai vertinimų, kuriuos turi atlikti valstybės narės, ir kol bus gauti tų vertinimų rezultatai.

Žvelgiant į ateitį, 2018 m. pabaigai nustatyti svarbūs finansiniai tikslai („N + 3“ taisyklė). Esama rizikos, kad tam tikros programos praras ES finansavimą.

Kitų metų ataskaitų teikimo ciklas apims išsamias programų ataskaitas, pateiktinas iki 2019 m. birželio mėn., ir nacionalines pažangos ataskaitas, pateiktinas iki 2019 m. rugpjūčio mėn. pabaigos. Tose ataskaitose bus pateikta išsami kiekybinė ir kokybinė investavimo tikslų įgyvendinimo apžvalga. Ataskaitos apims labai įvairius svarbius klausimus. Visų pirma valstybės narės pateiks finansinių ir fizinių tarpinių reikšmių, nustatytų veiklos rezultatų plane, ataskaitas, kuriomis bus remiamasi 2019 m. skirstant veiklos lėšų rezervą. Ataskaitas Komisija apibendrins strateginėje ataskaitoje, parengtinoje iki 2019 m. pabaigos.